

โรคบากาเลนติดิเอลลิส (Balantidiasis) ในลุกร

โดย

นียะ อรุณกานนท์ สพ.บ. M.S.

ฝ่ายปาราสิต, กองวิชาการ, กรมปศุสัตว์

โรคบากาเลนติดิเอลลิส (Balantidiasis) ถึงแก้วจะเมื่อโรคที่ตรวจพบในลูกเดียงในบ้านเรามีอยู่ทั่วๆ ไปก็ตาม แต่ก្នៀតិកว่าโรคนี้ไม่เป็นที่รุจูกนักวังช่วงเท่าที่ควร เพราะไม่มีรายงานโรคภัยด้วยมาก่อน แต่โดยความเป็นจริงแล้วโรคนี้เป็นโรคที่พบในลูกเดียงในลุกรพนเมือง และลุกรพนต่างประเทศ โดยเฉพาะในลุกรที่เดียงในคอกที่ไม่ถูกต้องด้วยขณะนี้ให้ลุกรกินไม่สะอาดพอและอาหารที่ให้มีคุณภาพไม่ดี จากการสำรวจลุกรในภาคอีสานพบว่าลุกรในภาคบุรีมีป่วยด้วยโรคบากาเลนติดิเอลลิสเป็นจำนวนมาก แต่การสำรวจที่แน่นอนเพื่อหาอัตราการป่วยเป็นโรคยังไม่มีโอกาสได้ทำ

สาเหตุและการของโรค

โรคบากาเลนติดิเอลลิส มีสาเหตุเกิดจากเชื้อ *Balantidium coli* หรือ *Balantidium suis* ลุกรที่ป่วยด้วยโรคบากาเลนติดิเอลลิสไม่แสดงอาการผิดปกติ หรืออาการป่วยของมาให้เห็นเลย โดยเฉพาะถ้าเจ้าของไม่ดูแลโดยดีกัน แค่บ้างครั้งจะพบว่าลุกรป่วยแสดงอาการห้องว่างอย่างแรง อาจที่ถ่ายของนานบางครั้งก็แข็งบางครั้งก็เหลวและในรายที่เป็นอย่างรุนแรงถ้าหากถ่ายของนานจะมีถักขณะเป็นมูกเดือดด้วย

ถ้าหากโรคเกิดในลุกรจะพบว่าลุกรมีอาการเคระแคระเป็นส่วนใหญ่ ถ้าเป็นในลุกรใหญ่นานก็จะถอดร่างกายชูบผ่อน เพราะถ้าที่ป่วยจะมีอาการอืดเสียของลำไส้และกินอาหารไม่ได้เต็มที่

การวินิจฉัยโรค

การวินิจฉัยโรคบากาเลนติดิเอลลิส จำเป็นต้องทำการตรวจเชื้อ *Balantidium coli* จากถools ที่ถูกถ่ายของนานหลายครั้ง ถ้าทำการตรวจพบ Trophozoite ของ *Balantidium coli*

หรือ *Balantidium suis* จึงจะสามารถวินิจฉัยโรคได้แน่นอน เพราะโดยปกติแล้วตัวที่บวมควยโรคอาจจะมีอาการเหมือนกับโรคที่เกี่ยวกับคำว่าอื่น ๆ เช่น โรคหอบหืดตุ่นกร, โรคพาราไทฟอยด์, โรคบิด, และโรคคำได้อักเสบของตุ่นกร ยังกว่านั้นตุ่นกรบวมด้วยโรคนี้ก็จะเป็นโรคอื่น ๆ พร้อมด้วยเพราะร่างกายอ่อนแอดง และความด้านท่านโรคมีน้อย จึงอาจทำให้การวินิจฉัยโรคผิดพลาดได้ง่าย

การตรวจหาเชื้อ *Balantidium* มักนิยมใช้ตรวจวิธี Direct smear คือการนำอยู่จากของตุ่นกรที่ถ่ายออกมาก่อนใหม่ ๆ มาบ่ายเบนกระดาษได้ ขนาดของอยู่อาจจะที่ใช้มีขนาดประมาณเท่าหัวใจฟิลเตอร์ไชนาเกลต์ (Normal Saline) หรือน้ำดันหยดลงในอุจาระ ใช้ไม้นมพัฒนาและตะแดงให้ท่วงแผ่นกระดาษบาง ๆ พอที่จะทำการตรวจดูว่ากลดองคุณทั้งหมดทั้งนี้ได้ การตรวจอาจทำการตรวจดูด้วย Low power ก็สามารถมองเห็นได้ชัดเจน ในรายที่ *B. coli* หรือ *B. suis* จะพบว่ามี Trophozoite ของ *B. coli* หรือ *B. suis* วิ่งเป็นสายย่างราดเร็วตัวย *Cilia* ที่มีอยู่รอบตัวของมันเองในบางครั้งเรียกอาจารย์พน Cyst ในอยู่อาจจะด้วย

ลักษณะของเชื้อ *Balantidium*

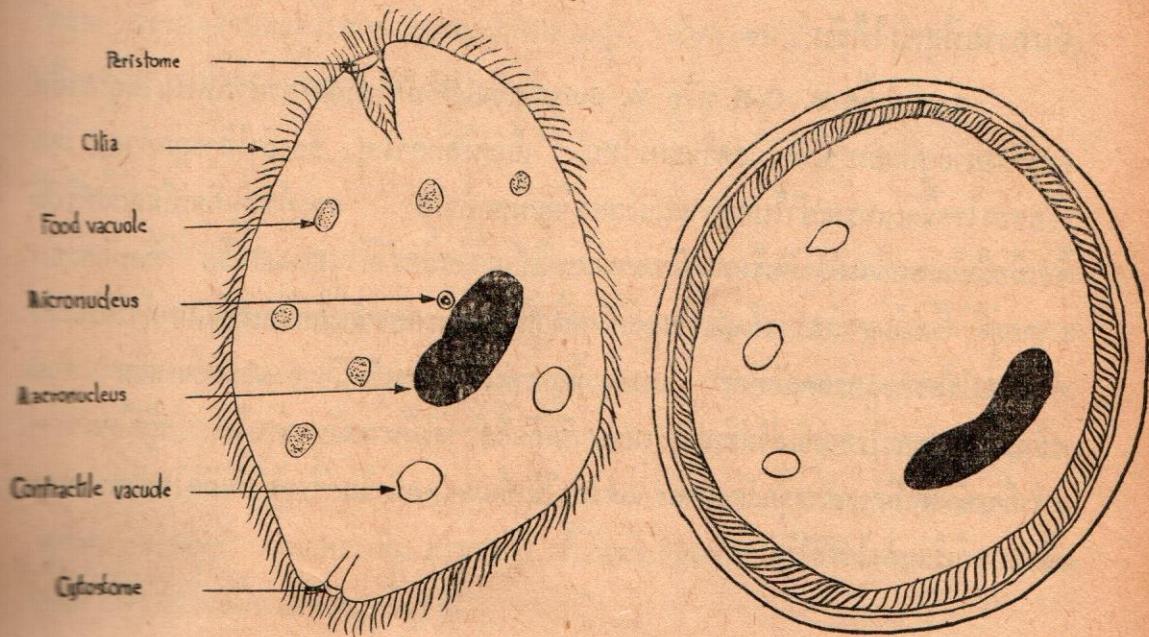
เชื้อ *Balantidium* เป็นพวก protozoa ที่มีขนาดใหญ่มากเรียกว่า Trophozoite ของ *Balantidium* ขนาดเฉลี่ยโดยทั่วไปพบว่ามีขนาด ๕๐-๘๐ ไมครอน มีรูปร่างกล้วยๆ ผู้ผ้าหรือผลแพร์ มีขน กิ่ว *Cilia* รอบตัวมีปากเป็นรูปสามเหลี่ยมแคบ ๆ และมี *Cilia* เพื่อพัดพาหารเข้าปากโดยรอบ ปากนั้นเรียกว่า Peristome

ตัวหางปดตายต่างมีช่องเบ็ดของอย่างขับถ่ายเรียกว่า Cytostome หรือ Cytopylge อย่างภายนอกในมี Contractile vacuole ทำหน้าที่หายใจและขับถ่ายของเสียอยู่ บนตัวหางเป็น Macronucleus รูปกล้วยใหม่ขนาดค่อนข้างใหญ่ แต่ใกล้ ๆ Macronucleus มีวงกลมเด็ก ๆ อยู่ข้าง ๆ เรียกว่า Micronucleus นอกจากนั้นยังมี Food vacuole ทำหน้าที่อย่างอาหารอยู่ด้วยหลายอัน

Cyst ของ *Balantidium* มีรูปร่างค่อนข้างกลมหรือรูปไข่ มีผิวสีน้ำเงิน ชนวนอกค่อนข้างหนาตัวห้องในบาง นิ้วขนาดประมาณ ๕๖-๗๔ ไมครอน (ตัวในรูปข้างต้น)

โรคบากแคนติดิเอสิส (Balantidiasis) ในสุกร

๑๕

Trophozoite

Cyst

(Figures of Trophozoite & Cyst of *Balantidium coli*)

รีพจักร

รีพจักรของ *B. coli* และ *B. suis* นั้นดักชณะคล้ายกับเชื้อบิดในคนที่เกิดจากเชื้อ *Endamoeba histolytica* cyst ของ *B. coli* หรือ *B. suis* สามารถอยู่ในทั่วไปโดยปนกับอาหารหรือ แมลงได้หลายอาทิตย์ Cyst ที่อยู่ในระยะติดโรค เมื่อถูกสุกรกินเข้าไปโดยปนกับอาหารหรือ แมลง เกาะที่หุ้มอยู่จะถูกดัดแปลงออกโดยน้ำลายของกระเพาะ Trophozoite ก็จะออกมาระยะไหห์ เข้าไปในผนังของลำไส้ในชั้น Mucosa และ Sub-mucosa ของลำไส้ใหญ่ แต่ส่วนมากจะอยู่ ณ Caecum และส่วนปลายของ Ileum อาหารของ *B. coli* หรือ *B. suis* ก็คือ เม็ดเดือด แสง, เม็ดเดือดขาว, เม็ดเดือดแดง เต้า ฯ แต่หยดน้ำนม อาหารเหล่านี้จะถูกย่อยโดย Enzyme ภายในตัวของมันเอง

การดึบพันธุ์ของเชื้อ *B. coli* หรือ *B. suis* นั้นเป็นการดึบพันธุ์โดยการแบ่งตัวของ แมลง媒介 เมื่อ ๒ จาก ๒ เป็น ๔ และต่อๆ ไป เชื้อนี้สามารถทำการเพาะเติบโตใน Media (Noncellular media) ได้ด้วย และขอบ Media ที่เป็นกรดออกน้ำ

อันตรายที่สุกรได้รับ

สุกรที่มีเชื้อ *B. Coli* หรือ *B. suis* ต่อนามกจะแสลงจากการแกรนในสุกรเด็ก และร่างกายชุมชน น้ำหนักดีในสุกรใหญ่ เยื่อบุคคลต่างๆ ของคำได้จะถูกทำลายโดย เชื้อของโรคจะแทรกเข้าไปอยู่ตามผนังของเยื่อบุคคลคำได้ และทำให้เกิดเป็นแผลหรือผื่น เมื่อผื่นแลกก็จะทำให้บริเวณดังกล่าวถูกทำลายเป็นแผลเนื้อร้าย (Ulcer) ไป ซึ่งมักจะพบ มากอยู่ที่ Caecum และ Ileum แผลดังกล่าวมีลักษณะค่อนข้างลึกและเป็นเหตุทำให้ความ ค้านทานโรคของสุกรลดน้อยลง ในระยะนี้สุกรจะกินอาหารได้น้อยลงและอ่อนเพลีย ล้วน ความรุนแรงของโรคสุดแค้นแต่แผล Ulcer ที่เกิดขึ้นว่าจะมีมากน้อยเพียงใด ถ้ามีหาย แห้งก็จะทำให้เกิดอาการรุนแรงมาก และทำให้เป็นสาเหตุหนึ่งในการก่อให้เกิดโรคแทรกซ้อน เชื้อแบคทีเรียแต่ไคร้ดีได้ง่าย

ความแตกต่างของ *B. coli* ในคนและสุกร

ขณะนี้ยังไม่มีการ sama แยกความแตกต่างของ *B. coli* ในคนและในสุกรได้ ให้ มีการทดสอบให้เชื้อ *B. coli* ของคนคิดในสุกรและในทางตรงข้าม แต่ปัจจุบันคิดโรค เพื่อเชื้อ *B. coli* ในคนไปต่อกันและจากต่อกันไปกันมีไปได้ยากมาก ทั้งนี้เชื่อกันว่าเป็น เพื่อความค้านทานของคนและตัวที่มีเชื้อทั้งสองนั้นมีความแตกต่างกัน

B. coli ของจากจะพบในคนและสุกรแล้ว ยังพบในสัตว์ตระกูลที่ใกล้เคียงกับคน เช่น ในสิง, ลิง ชิมแปนซี และชน์ ของจากนี้อาจพบในหมูและหมูคะเกาด้วย

การน้ำองกันโรค

การน้ำองกันโรคบำเพ็ญคิดิเอชต์
ก่อตัวคือ-

- ๑. กอกที่เดียงสุกรควรเป็นกอกที่สีขาวและไม่ชื้นและ
- ๒. น้ำและอาหารที่ใช้เดียงสุกรต้องได้จากแหล่งที่สะอาด และปลอดภัยเชื้อ
- ๓. สุกรที่มีวัยและเมื่อพำนัชของโรคควรกำจัดออกหากฝุ่ง
- ๔. ในการน้ำสุกรหากแหล่งอื่นเข้ามาเดียง ควรจะทำการตรวจอย่างเคร่งครัด

โดยปกติใช้หลักของการสุขาภิบาลเป็นใหญ่

ก่อน เมื่อเห็นว่าปอดอุดโรคเดี้ยวจึงค่อยนำไปรwanผุ้ง ถ้าครัวพบโรคตั้งกัดล่างกระจะทำการรักษาให้หายเดี่ยวก่อนนำเข้ารwanผุ้งหรือกำจัด

การรักษา

ได้มีรายงานว่าการใช้ยาพอกที่เข้าด้วย Iodine และ Arsenic (Carbasone) สามารถรักษาโรคบากแคนดีโอสีสได้ แต่ยากที่เชื่อว่าได้ผลดีที่สุดในการรักษาโรคนี้คือยาพอก Antibiotic โดยเฉพาะพอก Terramycin, Aureomycin และ Achromycin เป็นต้น

ผู้เขียนขอขอบคุณอาจารย์รำพึง คิรศะมาน หัวหน้าฝ่ายวิทยาปาราสิต กองวิชาการ นายตั้งพันธ์ วิบูลย์บันทึก กิจ หัวหน้าส่วนงานโรคสัตว์ดังหนดนครราชสีมา, นายธุบินทร์ กิจไพบูลย์ และ ดร. ทิม พวรรณศิริ ที่ให้ข้อมูลและแนะนำคิดเห็นต่าง ๆ ตลอดจนการดำเนินเรื่องนี้สำหรับไทยบริบูรณ์

เอกสารอ้างอิง

1. Belding, D.L. Basic Clinical Parasitology:

Appleton-Century-Cryfts, Inc.

New York 1958 p.p. 38—40

2. Hagan, W.A. and Bruner, D.W.

The Infectious Disease of Domestic Animals

Comstock Publishing Company Inc,

Ithaca, New York 1961 p.p. 689—691